

[...]

hető meg. Az édesanya elvesztése és a háború rémségei állandóan felújuló fenyegettséget, a kiszolgáltatottság és a veszedelem érzetét hozta létre, mely nála megújuló aktivitást, támadást, küzdés-kényszert idéz elő; Pilinszky-nél pedig szelíd psziszivítást, mardosó emésztődést, rezignációt, kétségbeesett sorsvállalást. E kérdés természetesen részletesebb elemzést igényelne, itt azonban inkább csak pszichológiai tényezők szembetűnő jelenlétére és szerepére utaltunk. A „Fény” verseinek periódusában ez még nem domináns jelentőségű, az előtérben tavaszi frissesség, dinamikus természetesség, játékosság, üde színek látszanak, ujjongó, problémátlan életszemlélet bontakozik ki. A korabeli kritikák egy része rokonszenven értékelte mindezt.

Képes Géza, aki a fiatal költőt a rádióban, majd a Magvető irodalmi vezetőjeként hathatósan támogatta, szintén erre mutat rá: „Bátor, tiszta képei megfogják az olvasót, gyöngéd, meleg hangjaira figyelniük kell, ha beszélni kezd. En a legjobbnak a Kőművesek címűt tartom. Ez a vers újabb költészetünk egyik legsikerültebb darabja”. Képes Géza elismerő véleményéről erről a versről az válthatta ki, hogy Györe a munka ábrázolásában eredményesen használta fel a látomásos költészet eszközeit. Figyelem az élet – Radnóti szavaival szólva – „apró rebbenéseire”, hangulataira, a József Attila hagyományok ápolása, az intellektuális igény, a zárt, feszes megformálás szintén kedvező benyomást tett. A kritikai fogadtatás azonban nem volt ilyen egyértelmű. Az Írószövetség költői szakosztályának 1956 február elején a fiatal lírikusok kötetéről (Váci, Takács, Kalász, László Ibolya, Györe Imre) rendezett vitáülésén Szüdi György szemére vetette Györenek, hogy nem lobog benne az osztályellenség igazi gyűlölete. **Eörsi István** az Irodalmi Újságban sokallta lírájában az emberi kedvességet: „Első jellemvonása a kedvesség még túlon túl dominál: földet remegtető szívdobogást keveset hallhatunk ki a kötetből.” Képes Géza is abban reménykedik, hogy a következő kötetében „még erőteljesebben és még merészebben szólal meg... a sokat emlegetett harcos hang...”

E kritikus kívánságok talán nem is remélt lendülettel valósultak meg Györe Imre lírájának új szakaszában – 1957–58-ban. Az ellenforradalom katasztrófája megrendíti. Hazamegy városába, majd visszatérve, az első közt szólal meg a Népszabadságban (1957 február). Mégis hiszek címmel ír verset, majd ezt követi az Októberi strófák, melyben a könyvégetés barbár, borzongató képeit idézi. A március 31-i számban lát napvilágot jelentős alkotása: a Zuhogj csak ár, melyet a Köztársaság téri naggyűlés kommunistáinak ajánl. Balladai hangvétel, szenvedélyes páthosz, a néphatalom újjászülésétbe vetett hit, bátor kiállás jellemzi ezeket és más verseit. Nagy visszhangot keltettek, a rokonszenv és ellenszenv valóságos örvényébe sodorták a költőt. Az eszmei-erkölcsi vívódás, benutság idején a közéleti cselekvő lírai magatartás útját mutatták meg. „Zuhogj csak ár, tovább előre, te tiszta forró áradat. Emeld magasra hőseid, az élőket s a holtakat... Zuhogj csak ár... kövekre kő jön, általunk így épül a párt. Hordunk életet, be sem hegedt sebet és hordozunk halált” – írja. Kardos László, a költő második kötetéről (Zuhogj csak ár, 1958) megjelent kritikájában így idézi fel Györe megszólalásának pillanatait: „Ez a húszegynéhány esztendő költő sokat jelentett nekünk egy tragikus időszakban. Azokban a nyomasztó hónapokban, amikor a zavaros döbbenet lenyűgözve tartotta a tollakat, az ő hangja bátran, kiáltva szólalt meg a beteg csöndben. Messzeható, éles, fiatal hang volt, a helytálló forradalmi akarat hangja...”

Bölni György 1957 tavaszán a meginduló Élet és Irodalom szerkesztőségébe hívja Györét. Segíti költői kibontakozását, teret ad publicisztikai, irodalomkritikai munkásságának is. Egyre növekvő alkotókedv, élénk közéleti tevékenység ragadja magával. Verseiben feltárja 1956 októberének pusztításait. Siratja a mártírokat. Teljesen azonosul velük, emlékükből erőt merít a harchoz. Ez a mélyen átélt sirató-líra a népköltészet, s Juhász Ferenc, Nagy László verseinek képein, motívumain érlelődött. A halál, a szörnyűségek, az iszonyat egyre erősödő szerepe lírájában arra utal, hogy 1956 októbere a költőben felébresztette a második világháború gyermekfövel átélt megrázkódtatásait, s az ezzel társuló pszichológiai, életérzésbeli reakciókat. Erre vall az is, hogy már 1957 tavaszán a Népszabadságban „Sorok az atomkorból” címmel ír egy olyan verset, amiben látomásszerűen idézi az atomháború fenyegető veszedelmét. Egyéni lelkiállapotait feltáró verseiben is egyre sokasodnak a félelem, a szorongás háborús képei, melyek összekapcsolódnak az októberi fegyveres harcok látványával: „Lyukas a lelkem, [...]